

Editura Facla din Timișoara ne-a dat în 1982 una dintre cele mai valoroase lucrări din colecția sa de lingvistică : *Nume de locuri din Banat* de Vasile Ioniță. O carte similară, cu privire la toponimia bănățeană, nu s-a mai publicat la noi. Lucrarea lui Gustav Kisch *Das Banat in Spiegel seiner Ortsnamen* (Timișoara, 1928), lua în considerare numai numele de localități (și aceasta doar sub raport etimologic), nu și toponimia minoră din hotarele așezărilor omenеști și, pe baza ei, mentalitatea toponimică a poporului. Monografia lui Iorgu Iordan, *Toponimia românească* (București, 1963) se bazează, în general, pe macrotoponimie, iar o lucrare de toponimie regională cum este aceea a lui A. Eremia, *Nume de localități* (Chișinău, 1970), discută, cum o arată și titlul, denumirile unor așezări (din R.S.S. Moldovenească).

Vasile Ioniță elaborează un studiu istorico-lingvistic fundamentat pe materialul toponimic recoltat de pe întregul cuprins al Banatului de-a lungul a 15 ani (eșantioane din ceea ce avea să fie cartea de față, el ne-a dat în acest răstimp în diferite publicații de specialitate). La minuțioasele anchete de teren, autorul adaugă o amplă bibliografie românească și străină. Cu tot caracterul ei științific, de strictă specialitate, cartea se adresează și unui public larg de cititori. Autorul este mereu preocupat de claritatea ideilor expuse, de exprimarea unor termeni lingvistici, de *inițierea* în toponimie, ceea ce face ca lucrarea să se constituie într-un veritabil tratat toponomastic. Pornind de la toponimele minore din Banat, ea este o trecere în revistă a principalelor probleme de toponimie românească. Este printre puținele studii interdisciplinare de toponomastică apărute la noi, în care sînt coroborate probleme de etnografie, folclor, istorie și geografie.

În fixarea anumitor etimologii autorul dă dovadă de multă și firească prudență. O lucrare de toponimie, deci de istoria limbii, în care jocul ipotezelor se impune la tot pasul, „din cauza absenței unor dovezi clare“, cum spune undeva V. Ioniță, nu poate fi decît prudentă.

Reținem una din liniile directe ale autorului : „Mărturiile documentare sînt, fără îndoială, de folos pentru stabilirea fonetismului dintr-o anumită epocă, dar dată fiind situația istorică a Transilvaniei și Banatului, documentele întocmite de grămăticii străini redau foarte aproximativ formele fonetice autentice. De aceea stabilirea pe baza lor a verigilor in-

termediare în evoluția unui element fonetic trebuie făcută cu prudență, ceea ce ne obligă să cercetăm formele populare locale, cercetare care ne ajută, alături de alte investigații, dacă nu să găsim etimologia adevărată a unui toponim, cel puțin să înlăturăm pe cele inacceptabile“. Este o convingere limpede exprimată (p. 113), întărită de mai vechile demersuri ale lui I. Pătruț în această privință.

V. Ioniță propune noi etimologii sau nuanțează altele deja avansate, încît un viitor dicționar etimologic al limbii române va trebui să țină seama neapărat de multe din sugestiile sale (ex. : *izgar*, p. 134, *maier*, p. 159—161, *mușcată*, p. 146, *pogară*, p. 132, *polom*, p. 134, *rotundă*, p. 134, *slatină*, p. 176 etc. sau : *Agriș*, p. 189, *Armeniș*, p. 237, *Cerna*, p. 216, *Semenic*, p. 176, precum și de precizările pe care le face în legătură cu valorile sufixului -ar, p. 170).

O problemă mult discutată este aceea a toponimelor „moștenite“ din antichitatea traco-latină. Într-un moment în care amatorismul lingvistic al unora dă naștere la tot felul de exagerări, V. Ioniță ia o poziție fermă, științifică în această chestiune, respinge, cu temei, etimologii traco-latine pentru numele unor locuri, dar admite pentru altele originea celtică (în numele orașului *Caransebeș* de pildă, el vede un celt. *caran-*, ignorînd că acesta ar fi trebuit să dea în română *cărîn-*, ca toate elementele latine de acest fel, ba chiar și unele slavisme, ulterioare așa-zisei influenței celtice, ca de ex. scr. *bandanj*, care a dat în graiurile bănățene *bădine*, citat de autor la p. 226).

Elaborată ca un „Omagiu lui Iorgu Iordan“, prefațată cu căldură de Al. Graur și bucurîndu-se de sprijinul unor lingviști de seamă ai noștri, ca Ioan Pătruț și Romulus Todoran, cartea lui Vasile Ioniță este o instructivă pledoarie pentru studiul temeinic al toponimiei, o mărturie în plus a bogăției limbii române și a fanteziei poporului creator de limbă, o lucrare de referință, redactată cu farmec și competență profesională.

V. Cica